

рядко. Нашите преучени синигери заели са от Запад само онова, което истинската и положителна наука отдавна е осъдила"¹⁴. Изцяло в Ботев стил пък са издържани твърденията му, че причината за упадък на местните занаяти, на така наречената условно "Българска индустрия" е увлечението по модните атрибути на европейската цивилизация "очилата, ръкавиците, бастуните, цилиндрите, фраковете, казмирените дрехи, белилото, червилото, корсетите... и другия западен боклук", включително и венерическите болести"¹⁵. Както виждаме, номенклатурата от атрибути се е увеличила, но същността си остава същата. Все още Захарий е подражател, макар и достоен, отколкото съзнателно и самостоятелно мислеща личност. Уроците безспорно са много добри, но явно не е имал време да ги осмисли, да ги развие. Шеметната бързина на историческите събития и премеждията го е грабнала - Стара Загора, Панагюрище, Бенковски, погрома, Балкана, каушите, войната - и той все още е останал на нивото на предосвободженските си идеи, родени, защитавани и разпространявани в коренно различни социално-икономически и политически условия. Запазил е обаче голямото, значимото в тях - стремежа в процеса на културна еманципация да се съхрани дълбоко народностното, свързано с традиционните народни обичаи, вярвания и бит, създаването на по-високата градска култура да не става за сметка на войнстващото отричане на традиционната народна култура, за да се заема внимателно, предпазливо, а не "само онова, що е за нас вредително, и само онова, що е чуждо и противно на народния дух..."¹⁶. Постепенно този проблем ще зрее в него, ще се променят възгледите и схващанията му за отделни неговии аспекти, но голямата истина от уроците на неговите учители винаги ще го ръководи в по-нататъшните му усилия да бъде полезен на народа си.

С много малка промяна Захарий Стоянов пренася от предосвободженската ни революционна публицистика в нова България и отрицателното отношение към чорбаджиите и висшето духовенство. За активното подновяване на нападите срещу тях способства преди всичко подозрителното отношение на официална Русия към българските национал-революционери и ориентирането ѝ към по-заможните слоеве на българското общество, които в миналото са стоели встрани от въоръжените борби на народа и са търсили разрешението на българския национален въпрос в ориентацията към една или друга от Великите сили. Явно не е бил забравил писаното от Ботев и Каравелов в техните политически прегледи на международното положение и се е мъчил да открие истинския облик на легендарния дядо Иван, в когото така наивно и чистосърдечно са вярвали българите. И когато след бурните прения в първото Велико народно събрание, въпреки волята и симпатиите на българските избиратели, консерваторите са тези, които поемат в свои ръце управлението на страната, младият публицист нито за миг не се поколебава да сложи знак за равенство между бившите чорбаджии и новите управници на България. Атаките му са силни, дръзки и обезпокояващи. Основният стремеж в тях е да се обвърже либералната партия с българските национал-революционери от миналото, а консервативната с чорбаджиите и висшето духовенство - "В едната партия стои селянинът, занаятчията, бялото духовенство и младият учен, прогресист българин, а в другата